

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Кафедра соціології**

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА СОЦІОЛОГА
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання практичних і самостійних робіт
для підготовки здобувачів вищої освіти
спеціальності 054 Соціологія

Одеса
2024

УДК: 316:174(073)
Ш712

*Рекомендовано навчально-методичною радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 4 від 17 січня 2024 р.)*

Укладач:

Юлія ШМАЛЕНКО – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри соціології Національного університету «Одеська юридична академія».
ORCID ID 0000-0003-0806-7907

Рецензенти:

Людмила КАЛАШНИКОВА – доктор соціологічних наук, професор, професор кафедри соціології та масових комунікацій Криворізького державного педагогічного університету;

Наталія ЄФТЄНІ – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри загальноправових дисциплін Національного університету «Одеська морська академія».

Ш712 Професійна етика соціолога: метод. вказівки до виконання практ. і самост. робіт для підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 054 Соціологія [Електронне видання] / Ю. І. Шмаленко; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». – Одеса, 2024. – 44 с.

Методичні вказівки призначені для здобувачів вищої освіти спеціальності 054 Соціологія з метою закріплення лекційного матеріалу та підготовки до практичних занять з дисципліни «Професійна етика соціолога». Містять завдання до практичних занять та самостійної роботи.

УДК: 316.174(073)

© Ю. І. Шмаленко,
2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
Практичне заняття № 1. Вступ до професійної етики соціолога.....	8
Практичне заняття № 2. Походження моралі та її роль в житті людини.....	10
Практичне заняття № 3. Основні категорії професійної етики.....	12
Практичне заняття № 4. Прикладна етика.....	14
Практичне заняття № 5. Кодекс професійної етики соціолога.....	16
Практичне заняття № 6. Етика діяльності соціолога.....	18
Практичне заняття № 7. Етичні принципи у соціологічних дослідженнях.....	20
ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ.....	22
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	23
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	26
КОДЕКС ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ СОЦІОЛОГА.....	31

ВСТУП

Курс «Професійна етика соціолога» розроблений з метою введення здобувачів вищої освіти в у важливий аспект їхньої майбутньої професійної діяльності - етику та моральні аспекти соціологічної практики. Курс спрямований на формування навичок і знань, які допоможуть майбутнім соціологам зберігати високі стандарти професійної етики та поводити себе морально відповідально. Курс розпочинається з огляду основних понять професійної етики та їхнього значення для соціологічної діяльності, підкреслюючи важливість етичних стандартів у дослідженнях та аналізі соціальних явищ. Курс досліджує різні аспекти етики у виконанні соціологічних досліджень, включаючи конфіденційність, інформування та згоду респондентів, акцентує на етичному збиранні та обробці даних, етичному публікуванню результатів, розглядає етичні аспекти співробітництва з клієнтами та замовниками досліджень, а також питання конфлікту та інтересів. Курс надає здобувачам можливість розглянути важливі аспекти професійної етики в контексті соціологічної практики, сприяє формуванню у здобувачів свідомості про важливість етичних аспектів у їхній майбутній професійній діяльності та розвиває навички розв'язання ділових питань у соціологічному середовищі, акцентує на необхідності дотримуватися високих стандартів етики у відносинах зі замовниками та респондентами.

Метою викладання навчальної дисципліни «Професійна етика соціолога» є ознайомлення з теоретичними засадами професійної етики, змістом поняття етичного аспекту професіоналізму у сфері соціології, морально-правовою регламентацією професійної діяльності соціологів, основними положеннями Кодексу професійної етики соціолога, виконання аналізу конкретних випадків етичних дилем, які можуть виникати у соціологічних дослідженнях, та розроблення власних рекомендацій щодо їх вирішення, розгляд питань, пов'язаних з етичними аспектами збору, зберігання та використання даних у соціологічних дослідженнях, дослідження етичних викликів, які виникають при роботі з вразливими групами, такими як діти, люди з інвалідністю або мігранти, розгляд питань етичної публікації та відкритості результатів соціологічних досліджень, вирішення практичних завдань та ситуацій, що передбачають використання етичних принципів у роботі соціолога, участь у дискусіях та обговореннях щодо актуальних етичних питань у соціології та власних точок зору на ці питання, створення власного етичного кодексу для майбутньої професійної діяльності.

Завданням курсу «Професійна етика соціолога» є засвоєння здобувачами вищої освіти низки ключових концепцій та принципів, які стосуються професійної етики соціолога, теоретичних засад професійної етики, її структури та функції, місце професійної етики в загальній теорії етики; поняття професіоналізму його етичний аспект, моральну культуру особистості; морально-правову регламентацію професійної діяльності соціологів; специфіку проведення різних видів опитування; кодекс професійної етики соціолога САУ.

Завданням курсу є надання знань та розуміння основних етичних принципів та стандартів, які регулюють роботу соціолога, розвиток навичок аналізу етичних дилем у соціологічних дослідженнях та проєктах, засвоєння здобувачами вищої освіти етичних стандартів та методів ведення досліджень, які сприяють дотриманню етичних норм.

На вивчення дисципліни відводиться 90 годин, 3 кредити ECTS (з них, 14 – лекційних, 16 – практичних, 60 – самостійна робота).

Форма підсумкового контролю – екзамен.

Перелік тем практичних занять:

№	Назва теми	год.
<i>Практичне заняття № 1.</i>	Вступ до професійної етики соціолога	2
<i>Практичне заняття № 2.</i>	Походження моралі та її роль в житті людини	2
<i>Практичне заняття № 3.</i>	Основні категорії професійної етики	4
<i>Практичне заняття № 4.</i>	Прикладна етика	2
<i>Практичне заняття № 5.</i>	Кодекс професійної етики соціолога	2
<i>Практичне заняття № 6.</i>	Етика діяльності соціолога	2
<i>Практичне заняття № 7.</i>	Етичні принципи у соціологічних дослідженнях	2

Рекомендації щодо підготовки здобувачів вищої освіти до практичних занять:

Ефективне проведення практичних занять потребує від здобувачів вищої освіти ґрунтовної попередньої підготовки за таким алгоритмом:

- Детально ознайомтеся з темою, метою та планом заняття.
- Проаналізуйте ключові проблеми, які потрібно розглянути.
- Опрацюйте рекомендовану літературу, зокрема наукові статті та методичні матеріали з теми. Робіть необхідні нотатки та виписки.
- Сформулюйте свою точку зору з дискусійних питань із відповідною аргументацією.
- Складіть чіткий план заняття, з визначенням ключового змісту, очікуваних проблем та етапів їх розв'язання під час аудиторної роботи.
- Заздалегідь підготуйте запитання до тих аспектів теми, які потребують обговорення чи уточнення під час заняття.

Рекомендації щодо організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

Самостійна робота є важливою складовою навчання, оскільки сприяє кращому засвоєнню матеріалу та формуванню навичок у час, вільний від аудиторних занять.

Серед основних видів самостійної роботи здобувачів вищої освіти з дисципліни «Професійна етика соціолога» можна виділити:

- Підготовка доповідей та повідомлень за темами практичних занять.
- Опрацювання рекомендованої літератури для обговорення проблемних питань.
- Пошук та огляд актуальних публікацій з досліджуваної тематики.
- Виконання навчальних завдань (кейсів, ситуативних вправ, тестів тощо).
- Підготовка аналітичних оглядів та есе з відповідних тем.

Завдання для самостійного опрацювання видаються на початку вивчення дисципліни, а терміни їх виконання чітко регламентуються. Передбачено поточний та підсумковий контроль результатів такої роботи здобувачів вищої освіти з боку викладача.

Вимоги академічної доброчесності:

Усі завдання, винесені на практичні заняття чи для самостійного опрацювання, мають виконуватися здобувачем вищої освіти особисто на основі здобутих знань та компетентностей.

При використанні ідей, тверджень, відомостей з літературних джерел чи інших інформаційних ресурсів обов'язково робити посилання на автора і джерело із дотриманням правил цитування.

При написанні роботи неприпустимим є плагіат, фабрикування джерел, списування, а також будь-яке спотворення чи приховування даних щодо авторського внеску здобувача вищої освіти.

Результати практичних завдань, досліджень, опитувань мають бути справжніми і не фабрикованими, отриманими самостійно, а не запозиченими без відповідних посилань.

Коректне представлення спільної роботи. Якщо завдання виконувалось у співавторстві з іншими здобувачами вищої освіти, то обов'язково зазначити особистий внесок в роботу та контрибуторів.

Дотримання цих та інших норм академічної доброчесності сприяє чесному і прозорому оцінюванню результатів навчання. Порушення принципів академічної доброчесності тягне за собою відмову у зарахуванні роботи.

Вимоги викладача:

Регулярне відвідування навчальних занять є необхідною умовою якісного засвоєння матеріалу дисципліни та набуття фахових компетентностей майбутніми спеціалістами.

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть присутні на всіх лекційних та практичних заняттях відповідно до розкладу та сумлінно виконуватимуть усі

навчальні завдання. У випадку неможливості відвідати заняття (через хворобу тощо), здобувачі вищої освіти зобов'язані завчасно попередити про це викладача та у терміни, що не перевищують пропущені заняття, відпрацювати навчальний матеріал та виконати поставлені завдання.

Користування електронними пристроями (телефони, планшетні ПК тощо) під час аудиторної роботи дозволяється тільки з дозволу викладача та у відповідних до навчального курсу цілях. Поведінка в аудиторії повинна відповідати загальним вимогам ділової та наукової етики.

Для уникнення відставання у навчанні та отриманні своєчасного зворотного зв'язку вкрай важливо дотримуватися встановлених викладачем часових меж для подання робіт та оприлюднення результатів їх перевірки.

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти щодо опанування навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Система нарахування балів з курсу базується на об'єктивному оцінюванні знань та вмінь здобувачів вищої освіти, продемонстрованих ними впродовж семестру під час практичних занять, виконання індивідуальних завдань та екзамену.

При цьому враховуються такі ключові аспекти:

- Сумлінна присутність та активна участь в обговореннях на заняттях.
- Успішне та своєчасне виконання поточних завдань згідно з визначеними вимогами.

- Демонстрація глибоких знань та здатності їх самостійного застосування при вирішенні практичних кейсів.

- Ініціативність у навчанні та пошуку додаткових матеріалів для вивчення.

За певні порушення академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація даних, порушення термінів подання робіт) передбачено зниження підсумкової оцінки або не зарахування результатів навчання.

8. Шкала оцінювання			
100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	Fx	Незадовільно	Не зараховано
1-34	F		

ТЕМА 1. ВСТУП ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ СОЦІОЛОГА

Тема є вступною до вивчення професійної етики соціолога, в якій розглядаються базові поняття моралі та етики, їх співвідношення. Аналізуються походження моралі, історичні типи моралі, проблеми моралі в сучасному суспільстві. Розглядається структура моралі, її основні елементи: моральна діяльність, моральні відносини, елементи моральної свідомості, моральна норма і моральний вчинок, висвітлюється взаємодія моралі з іншими сферами суспільної свідомості: політикою, правом, філософією, мистецтвом, релігією. Порівнюється загальна і професійна мораль, їх взаємозв'язок, аналізуються функції моралі в суспільстві та професійній діяльності. Тема дає базові знання для подальшого вивчення професійної етики соціолога, наголошуючи на обов'язковому дотриманні норм академічної доброчесності під час навчання та майбутній професійній діяльності соціологів.

План практичного заняття:

1. Походження і розвиток етики як науки.
2. Основні етапи розвитку етики.
3. Основні напрямки в етиці.
4. Функції та структурні компоненти моралі.
5. Академічна доброчесність.

Методичні вказівки до теми:

1. При підготовці до практичного заняття необхідно з'ясувати зміст таких понять як «етика», «етос», «мораль», «моральність», «моральна свідомість», «моральна діяльність», «моральні відносини», «прикладна етика», «професійна етика», «традиційна етика», «психологія моралі», «соціологія моралі», «екзистенціалізм», «метаетика», «моральна норма», «структура моральної норми» тощо.

2. Вивчити передумови виникнення та основні етапи становлення етики як науки, розкрити поняття етики як науки, сутність моралі, її історичний характер та структуру; вивчити характерні особливості моралі, її місце у регулюванні відносин з громадянами;

3. Дослідити функції моралі та її основних структурних компонентів. Встановіть зв'язок між функціями та компонентами моралі.

4. Проаналізувати співвідношення загальнолюдської моралі та професійної етики. Визначити специфіку професійної етики соціолога, розкрити зміст та вивчити характерні особливості професійної етики соціологів.

5. Підготувати доповідь або реферат про академічну доброчесність. Пройти на платформах для онлайн навчання курс з академічної доброчесності.

6. Змоделювати ситуацію етичного вибору для соціолога та проаналізувати можливі шляхи її вирішення.

7. Намалювати «ромашку цінностей» з пріоритетних моральних цінностей для соціолога-дослідника.

Проблемні питання для обговорення:

1. Чи є мораль винятково людським феноменом чи можуть існувати зародки моралі у тварин?
2. Чи залежить мораль виключно від соціальних умов чи має біологічне підґрунтя?
3. Чи може людина бути моральною істотою поза суспільством? Чи здатний Робінзон бути моральним?
4. Чи є мораль абсолютною чи відносною? Чи можуть моральні норми змінюватись з часом та еволюціонувати?
5. Чи є почуття обов'язку та відповідальності природженими властивостями людини чи надбанням виховання та культури?
6. Чи може еволюція моралі піти в неетичному напрямі, якщо це відповідає прагматичним інтересам суспільства? Чи доцільна така «аморальна мораль»?
7. Чи можливий розвиток моралі «зверху» в суспільстві, через запровадження державою певних нормативів без внутрішнього сприйняття їх індивідами як моральних цінностей?
8. Чи можлива втрата людством моралі внаслідок якихось глобальних соціальних, технологічних чи природних катаклізмів?
9. У чому специфіка морального вчинку, які його складові елементи?
10. Як ви розумієте формулу щасливого життя за Спінозою «Не плакати, не сміятися, а розуміти»?

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати доповідь на тему: «Професійна етика як складова діяльності соціолога».
2. Порівняти етичні кодекси соціологів різних країн (США, Канада, Великобританія тощо). Визначити спільне та відмінне.
3. Зробити огляд наукової літератури на тему: «Професійна етика соціолога та психолога: точки перетину».
4. Проаналізувати взаємозв'язок між загальнолюдською мораллю та професійною етикою соціолога.
5. Навести приклади дотримання етичних норм соціологами при проведенні відомих соціологічних досліджень.
6. Підготувати есе на тему: «Професійна етика видатного соціолога (на вибір)».
7. Розробити пропозиції щодо вдосконалення кодексу професійної етики українських соціологів.
8. Провести опитування здобувачів-соціологів щодо їхнього ставлення до професійної етики.

ТЕМА 2. ПОХОДЖЕННЯ МОРАЛІ ТА ЇЇ РОЛЬ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ

У темі розглядається історія виникнення та розвитку етики і моралі з найдавніших часів до сьогодення. Аналізуються моральні погляди в стародавніх цивілізаціях Сходу, античності, середньовіччя, епохи Відродження. Висвітлюються основні етапи становлення етики як науки. Розглядаються провідні етичні вчення Нового часу та сучасності. Окрема увага приділяється виникненню і розвитку української етики. Аналізується роль моралі в життєдіяльності людини, її функції та значення для суспільства. Розглядаються моральні цінності, норми, ідеали, їх еволюція. Обґрунтовується необхідність моральної регуляції поведінки людини. Тема дає уявлення про історичний розвиток етичної думки та роль моралі в житті суспільства і окремої людини.

План практичного заняття:

1. Формування моралі в первісному суспільстві.
2. Антична етика
3. Філософсько-етична думка Середньовіччя.
4. Етика Гуманізму.
5. Розвиток етичної думки Нового і Новітнього часу. Етика сучасності.

Методичні вказівки до теми:

1. Слід дослідити передумови виникнення моралі та фактори, що вплинули на її формування в первісному суспільстві.
2. Проаналізуйте основні положення етичних вчень стародавніх мислителів - Сократа, Платона, Аристотеля. Визначте їх внесок в розвиток етики.
3. Слід дослідити особливості етичної думки в епоху Середньовіччя під впливом християнства. Вивчіть погляди Аврелія Августина та Фоми Аквінського.
4. Проаналізуйте зміну уявлень про мораль в епоху Відродження. Визначте гуманістичну спрямованість етики цієї доби.
5. Слід дослідити еволюцію етичних поглядів в Новий та Новітній час. Вивчіть етику Канта, Гегеля, екзистенціалістів.
6. Здійсніть порівняльний аналіз етичних ідей та концепцій в різні історичні епохи - від Античності до сьогодення. Визначте спільне та відмінне.
7. Слід дослідити взаємозв'язок між розвитком філософсько-етичної думки та соціокультурним контекстом відповідної історичної епохи.
8. Проаналізуйте еволюцію поглядів на мораль та її функції в суспільстві від первісної доби до сучасності.
9. Підготуйте реферативний огляд сучасних наукових публікацій з теми, що висвітлюють різні аспекти походження та розвитку моралі.
10. Сформулюйте висновки щодо ролі моралі в життєдіяльності людини на різних історичних етапах розвитку суспільства.

Проблемні питання для обговорення:

1. Чи існували паростки етичних норм та уявлень про мораль ще в первісному суспільстві? Чи була мораль винятковим надбанням цивілізації?
2. Чому саме в Стародавній Греції виникла етика як окрема галузь знань і чи могло це статися в якомусь іншому суспільстві того часу?
3. Чи справді християнська мораль кардинально змінила уявлення про добро і зло, чи вона лише трансформувала попередні античні етичні засади?
4. Чи призвела криза релігії в Новий час до кризи моралі та занепаду етики як науки чи, навпаки, звільнила її для нового підйому?
5. Чи сприяє науково-технічний прогрес та техногенна цивілізація гуманізації моралі чи, навпаки, утилітаризує та нівелює моральні цінності?
6. Чи можемо ми говорити про прогрес моралі та формування єдиної системи загальнолюдських цінностей чи мораль має локальний історико-культурний характер?
7. Чи втрачає етика своє значення в сучасному інформаційному суспільстві, чи набуває нового звучання в умовах глобальних викликів?
8. У чому полягає сутність ірраціонального напрямку розвитку етики?
9. Який зміст поняття «надлюдина» і які його загальнолюдські норми?
10. З'ясуйте сучасні напрямки розвитку етики. Ваше ставлення до них.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати доповідь на тему: «Передумови виникнення моралі в первісному суспільстві».
2. Порівняти етичні погляди в стародавніх цивілізаціях Сходу та античності. Визначити спільне та відмінне.
3. Зробити огляд етичних ідей в релігійних вченнях (буддизм, християнство, іслам тощо).
4. Проаналізувати взаємозв'язок між розвитком філософсько-етичної думки та соціокультурним контекстом історичної епохи.
5. Навести приклади втілення в життя етичних цінностей видатними мислителями або громадськими діячами різних епох.
6. Підготувати повідомлення на тему: «Етика в життєдіяльності визначної особистості історії (за вибором)».
7. Сформулювати авторське визначення етики та її ролі в життєдіяльності людини.
8. Провести опитування щодо моральних цінностей сучасної молоді.

ТЕМА 3. ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ

У темі аналізуються базові категорії професійної етики. Розглядаються категорії добра і зла, їх зміст та оцінювання в професійній діяльності, аналізуються концепції походження добра і зла, їх вплив на розуміння моральних категорій, розглядаються категорії правди, істини та обману, їх роль у професійній етиці, аналізується категорія справедливості, її значення в професійній діяльності, розглядається категорія професійного обов'язку, його реалізація, аналізуються категорії совісті та сорому, їх роль у регуляції поведінки, розглядається категорія відповідальності, її види та форми, аналізуються категорії честі та гідності, їх значення в професійній етиці, розглядається професійна репутація, чинники її формування. Аналізуються їх зміст, ознаки, функції в професійній діяльності. Висвітлюються шляхи реалізації професійних етичних норм. Розглядаються фактори, що впливають на формування професійної етики. Аналізується роль професійної етики в регулюванні поведінки фахівця. Тема дає уявлення про ключові етичні категорії у професійній сфері.

План практичного заняття:

1. Категорії добра та зла.
2. Концепції походження добра та зла.
3. Категорії правди, істини та обману.
4. Категорія справедливості.
5. Категорія професійного обов'язку.
6. Категорія совісті та сорому.
7. Категорія відповідальності.
8. Категорії честі та гідності.
9. Професійна репутація.

Методичні вказівки до теми:

1. Опрацюйте філософські трактування понять добра і зла. Порівняйте різні підходи до тлумачення цих моральних категорій.
2. Слід дослідити основні концепції щодо природного та соціального походження добра та зла в людській поведінці.
3. Проаналізуйте співвідношення понять правди, істини та обману. Наведіть приклади прояву цих явищ у професійній діяльності.
4. Слід дослідити тлумачення поняття справедливості в різних етичних вченнях та його значення для регулювання взаємовідносин у професійній сфері.
5. Вивчіть зміст та особливості такої моральної категорії як професійний обов'язок. Наведіть приклади обов'язків представників різних професій.
6. Проаналізуйте роль категорій совісті та сорому для забезпечення етичної поведінки фахівця та регулювання його діяльності.
7. Слід дослідити зміст поняття відповідальності та його значення для професійної діяльності. Визначте види професійної відповідальності.
8. Опрацюйте філософські та етичні трактування понять честі та гідності. Проаналізуйте їх роль у професійній діяльності та формуванні репутації фахівця.

9. Слід дослідити чинники, що впливають на професійну репутацію. Обґрунтуйте значення професійної репутації для успішної кар'єри.

10. Підготуйте реферативний огляд сучасних наукових публікацій, присвячених висвітленню етичних категорій у контексті професійної діяльності.

11. Сформулюйте висновки щодо ролі та місця основних етичних категорій у здійсненні професійної діяльності й регулюванні взаємин у професійному середовищі.

Проблемні питання для обговорення:

1. Чи можна вважати абсолютними такі моральні категорії як добро і зло? Чи залежать їх тлумачення та оцінки від контексту та ціннісних установок?

2. Як визначити межу між правдою та брехнею, етичним та неетичним у професійній комунікації та прийнятті рішень?

3. Чи можна вважати категорію справедливості універсальною моральною цінністю для всіх професій та сфер діяльності?

4. Наскільки універсальним та об'єктивним є таке поняття як професійний обов'язок? Чи можуть існувати суперечності професійного обов'язку та особистісних переконань?

5. Чи може категорія совісті стати підґрунтям для вироблення універсальних норм професійної етики для всіх сфер діяльності?

6. Чи існують професії та види діяльності, де поняття професійної відповідальності не застосовується?

7. Чи можна вважати честь і гідність абсолютними та непорушними моральним цінностями для представників усіх професій?

8. Чи повинен професіонал жертвувати власною репутацією заради виконання професійного обов'язку в усіх випадках?

9. Чи можуть базові категорії професійної етики мати різне наповнення та тлумачення залежно від галузі діяльності?

10. Чи варто шукати універсальні етичні категорії, що лежать в основі будь-якої професійної діяльності, чи виробляти специфічні норми для окремих професій?

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати доповідь на тему: «Поняття добра і зла в контексті професійної етики».

2. Порівняти трактування таких категорій як обов'язок, відповідальність, справедливість у різних суспільствах.

3. Зробити огляд етичних кодексів різних професій (юрист, лікар, вчитель тощо). Визначити спільні риси та відмінності.

4. Проаналізувати взаємозв'язок між базовими категоріями професійної етики та загальнолюдськими моральними цінностями.

5. Навести з літератури приклади вияву професійної відповідальності та гідності представниками різних професій.

6. Підготувати есе на тему: «Професійний обов'язок як моральна цінність».

7. Сформулювати власні визначення понять «професійна честь» та «ділова репутація».

ТЕМА 4. ПРИКЛАДНА ЕТИКА

У темі розглядається поняття прикладної етики, її предмет, структура, функції та завдання. Аналізуються види прикладної етики: професійна етика, біоетика, екологічна етика, бізнес-етика, політична етика, медична етика тощо. Розкриваються особливості різних сфер застосування прикладної етики, висвітлюються способи розв'язання моральних проблем у конкретних галузях людської діяльності. Обґрунтовується практичне значення прикладної етики для регулювання поведінки людини та гармонізації суспільних відносин. Тема дає уявлення про сферу застосування етичних норм у різних сферах життя.

План практичного заняття:

1. Екзистенціалізм: проблеми людського існування.
2. Етика ділового спілкування.
3. Біоетика.
4. Екологічна етика.
5. Політична етика.
6. Етика громадянськості, етика цензури.
7. Сексуальна етика.
8. Комп'ютерна етика.

Методичні вказівки до теми:

1. Слід дослідити основні проблеми людського існування (самотність, любов, смерть) в контексті екзистенціальної етики.
2. Проаналізуйте принципи та норми етики ділового спілкування. Наведіть приклади їх практичного застосування.
3. Вивчіть моральні колізії в галузі біоетики, пов'язані із генною інженерією, сурогатним материнством та іншими сучасними біомедичними технологіями.
4. Слід дослідити етичні аспекти взаємодії людини та природи у контексті екологічної етики. Вивчіть питання прав тварин.
5. Проаналізуйте основні проблеми політичної етики у сучасних суспільствах та шляхи їх вирішення.
6. Слід дослідити поняття етики громадянськості та проаналізуйте етичні проблеми, пов'язані з цензурою в суспільстві.
7. Вивчіть основні напрямки та принципи сексуальної етики. Проаналізуйте моральні колізії у цій сфері людських взаємин.
8. Слід дослідити специфіку комп'ютерної етики, пов'язану з розвитком інформаційних технологій. Визначте шляхи запобігання зловживанням у віртуальному просторі.
9. Здійсніть порівняльний аналіз різних галузей прикладної етики. Визначте спільне та відмінне в їх підходах до вирішення моральних дилем.
10. Підготуйте інформаційне повідомлення щодо етичних проблем у одній з галузей прикладної етики (на вибір).

Проблемні питання для обговорення:

1. Чи можливо виробити універсальні етичні норми для всіх сфер людської діяльності?
2. Що має бути пріоритетом у вирішенні моральних дилем - цінність життя чи якість життя?
3. Чи виправданим є порушення загальнолюдських моральних цінностей заради досягнення позитивного результату в конкретній ситуації?
4. Де пролягає межа між використанням новітніх технологій в ім'я прогресу та можливими негативними наслідками для людини і суспільства?
5. Чи повинні моральні міркування обмежувати свободу наукових досліджень і впровадження інноваційних технологій?
6. Як узгодити економічні інтереси виробництва з вимогами екологічної етики щодо охорони довкілля?
7. Як досягти балансу між національною безпекою та правами і свободами громадян у сфері політичної етики?
8. Де проходить межа між дотриманням правил цифрової гігієни та надмірним обмеженням користувачів у кіберпросторі?
9. Як поєднати біоетичні принципи з релігійними і культурними цінностями в питаннях репродуктивних технологій?
10. Чи може прикладна етика запропонувати однозначні рішення всіх моральних дилем в усіх сферах людської діяльності?

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати доповідь на тему: «Етичні проблеми сучасних біомедичних технологій».
2. Порівняти підходи біоетики та екологічної етики до вирішення моральних дилем. Визначити спільне та відмінне.
3. Зробити огляд етичних кодексів різних професій медичної сфери (лікар, медсестра, фармацевт тощо).
4. Проаналізувати взаємозв'язок між загальнолюдською мораллю та нормами, що регулюють окремі сфери людської діяльності.
5. Навести з літератури приклади вирішення етичних дилем у сферах біоетики, медицини, екології, бізнесу.
6. Підготувати есе на тему: «Етичні проблеми розвитку штучного інтелекту».
7. Сформулювати визначення однієї з галузей прикладної етики (на вибір) та окреслити коло її проблем.
8. Провести опитування з актуальної проблеми прикладної етики (на вибір).

ТЕМА 5. КОДЕКС ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ СОЦІОЛОГА

У темі розглядаються специфічні етичні вимоги до професії соціолога. Аналізуються моральні принципи та норми, що регулюють діяльність соціолога. Особлива увага приділяється проблемам конфіденційності, анонімності респондентів, уникнення шкоди для учасників дослідження. Розглядається професійний кодекс соціолога як зведення основних етичних норм цієї професії. Аналізується зміст основних положень кодексу: професійні обов'язки соціолога, принципи взаємовідносин із замовниками, респондентами, колегами, громадськістю. Тема дає уявлення про специфіку етичних вимог у професії соціолога та їх відображення в професійному кодексі.

План практичного заняття:

1. Поняття професії. Місце етичного кодексу у професії.
2. Професіоналізм та ставлення до праці як важлива характеристика морального вигляду особистості.
3. Професійна придатність як критерій соціальної стратифікації.
4. Професійне сумління соціолога.
5. Професійний обов'язок у соціолога.
6. Основні вимоги професійної етики соціолога.

Методичні вказівки до теми:

1. Слід дослідити поняття професії та проаналізувати місце етичного кодексу в регулюванні професійної діяльності.
2. Вивчіть професіоналізм як важливу моральну рису фахівця та його ставлення до праці. Обґрунтуйте зв'язок професіоналізму з дотриманням етичних норм.
3. Проаналізуйте професійну придатність як критерій соціальної диференціації та мобільності в суспільстві.
4. Слід дослідити зміст поняття «професійне сумління» стосовно діяльності соціолога. Наведіть приклади вияву професійного сумління в роботі соціолога.
5. Вивчіть суть професійного обов'язку соціолога та проаналізуйте його основні складові. Наведіть приклади обов'язків соціолога в конкретних напрямках його роботи.
6. Опрацюйте основні вимоги професійної етики до діяльності соціолога. Проаналізуйте моральні принципи, якими має керуватися соціолог у своїй роботі.
7. Слід дослідити зміст етичного кодексу соціолога. Визначте основні норми та правила, викладені в кодексі професійної етики соціолога.
8. Проаналізуйте шляхи забезпечення дотримання норм професійної етики та вирішення можливих етичних конфліктів у діяльності соціолога.
9. Підготуйте інформаційне повідомлення про випадок порушення професійної етики соціолога та заходи щодо його врегулювання.

10. Сформулюйте пропозиції щодо вдосконалення етичних засад професійної підготовки та діяльності соціологів.

Проблемні питання для обговорення:

1. Що становить специфіку етичних вимог саме до професії соціолога?
2. Чи можливо повною мірою уніфікувати етичні норми для соціологів, які працюють в різних галузях та сферах?
3. Чи повинні етичні кодекси соціологів бути обов'язковими для виконання, чи мати рекомендаційний характер?
4. Чи охоплює професійний кодекс соціолога всі можливі аспекти етичної поведінки в усіх ситуаціях?
5. Хто повинен здійснювати контроль за дотриманням етичних норм і кодексів поведінки соціологами?
6. Яким чином мають вирішуватися суперечності між особистісними переконаннями соціолога та професійними етичними вимогами?
7. Чи достатньо передбачених в кодексі санкцій за етичні порушення з боку соціологів?
8. Чи потрібно законодавчо закріпити норми професійної етики соціолога?
9. Чи може професійний кодекс повністю гарантувати етичну поведінку соціолога за будь-яких обставин?
10. Яким вимогам має відповідати сучасний етичний кодекс професійного соціолога?

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати основні положення професійного кодексу соціолога. Підготувати порівняльну таблицю етичних норм різних соціологічних асоціацій.
2. Проаналізувати типові етичні проблеми та дилеми, з якими стикається соціолог у своїй професійній діяльності. Навести конкретні приклади.
3. Розробити анкету для виявлення ставлення здобувачів-соціологів до проблем професійної етики. Провести пілотажне дослідження.
4. Підготувати есе на тему: «Професійна етика соціолога: проблеми та шляхи їх вирішення».
5. Змодельювати типові ситуації, що містять етичну дилему для соціолога. Запропонувати оптимальний варіант її вирішення.
6. Проаналізувати значення дотримання етичних норм для забезпечення якості соціологічного дослідження та довіри до професії.
7. Підготувати презентацію на тему: «Принципи професійної етики соціолога».
8. Розробити кейс з описом етичної дилеми для обговорення в аудиторії.

ТЕМА 6. ЕТИКА ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІОЛОГА

Тема розкриває морально-етичні аспекти професійної діяльності соціолога, розглядаються питання толерантності, етичні принципи та норми, що регулюють професійну діяльність соціолога, аналізуються моральні аспекти взаємовідносин соціолога з респондентами, замовниками досліджень, колегами, громадськістю. Аналізуються проблеми стереотипів, упереджень, соціальних нерівностей та дискримінації в суспільстві, розкриваються поняття толерантності і розмаїття, принципи недискримінаційної лексики, висвітлюються шляхи виховання толерантності та побудови інклюзивного суспільства. Особлива увага приділяється професійній етиці соціолога щодо дотримання принципів толерантності та недискримінації у дослідницькій діяльності, питанням забезпечення анонімності та конфіденційності респондентів, уникнення шкоди для учасників дослідження. Розглядаються проблеми об'єктивності і неупередженості соціолога, його відповідальності перед суспільством, аналізуються шляхи підвищення професійно-етичної культури соціолога.

План практичного заняття:

1. Толерантність та професійна етика соціолога.
2. Стереотипи та упередження.
3. Соціальні нерівності, ксенофобія та форми дискримінації.
4. Поняття розмаїття і толерантності, недискримінаційна лексика.
5. Виховання толерантності. Інклюзивність суспільства.

Методичні вказівки до теми:

1. Слід дослідити поняття толерантності та проаналізувати її значення для дотримання норм професійної етики соціолога.
2. Вивчіть причини виникнення стереотипів та упереджень і їх вплив на об'єктивність досліджень соціолога.
3. Проаналізуйте проблему соціальної нерівності та різні форми дискримінації в суспільстві. Визначте шляхи запобігання дискримінації у діяльності соціолога.
4. Опрацюйте поняття розмаїття, толерантності та недискримінаційної лексики. Наведіть приклади застосування недискримінаційної лексики.
5. Слід дослідити значення виховання толерантності та формування інклюзивного суспільства. Визначте роль соціолога у цих процесах.
6. Проаналізуйте міжнародні та національні правові документи щодо протидії дискримінації. Визначте значення їх положень для професійної етики соціолога.
7. Слід дослідити практичні аспекти толерантної поведінки соціолога під час проведення досліджень та взаємодії з респондентами.
8. Підготуйте пам'ятку для соціолога з рекомендаціями щодо уникнення дискримінаційних практик та проявів нетолерантності в професійній діяльності.

9. Запропонуйте шляхи формування толерантної культури та недискримінаційних практик в середовищі професійних соціологів.

10. Підготуйте інформаційне повідомлення про випадки порушення принципів толерантності в діяльності соціологів та способи їх вирішення.

Проблемні питання для обговорення:

1. Чи можлива повністю безоціночна позиція соціолога при дослідженні суспільних явищ?

2. Чи повинен соціолог відмовитися від виконання замовлення, якщо воно суперечить його переконанням?

3. Чи етично проводити приховані дослідження без інформування їх учасників?

4. Якою має бути поведінка соціолога у разі виявлення незаконної діяльності під час дослідження?

5. Чи може соціолог розголошувати конфіденційну інформацію, отриману під час дослідження, якщо вона становить суспільний інтерес?

6. Яким чином уникнути дискримінаційних суджень та мови ворожнечі при аналізі та інтерпретації даних?

7. Чи доцільно запроваджувати курс з етики на соціологічних факультетах університетів?

8. Хто має контролювати дотримання етичних норм та кодексів поведінки соціологами?

9. Чи потрібно юридично регламентувати професійну етику соціолога на законодавчому рівні?

10. Чи здатні етичні кодекси попередити неетичну поведінку соціологів у всіх випадках?

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізувати етичні кодекси різних соціологічних асоціацій та порівняти їх основні положення.

2. Охарактеризувати принципи толерантності та недискримінації у роботі соціолога-дослідника.

3. Дослідити проблеми стереотипів та упереджень у сучасному українському суспільстві на основі соціологічних даних.

4. Провести опитування щодо поширеності дискримінаційних установок серед студентської молоді.

5. Підготувати есе на тему: «Професійна етика соціолога: проблеми та шляхи їх вирішення».

6. Змодельовати типові ситуації етичного вибору для соціолога та запропонувати їх вирішення.

7. Проаналізувати шляхи забезпечення конфіденційності даних та анонімності респондентів у соціологічних дослідженнях.

8. Розробити рекомендації щодо підвищення рівня професійно-етичної культури соціолога.

ТЕМА 7. ЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ У СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Тема розкриває значення етичних норм для забезпечення якості соціологічних досліджень, базові етичні принципи, що мають дотримуватися при проведенні соціологічних досліджень. Аналізуються такі принципи: добровільна участь, інформована згода респондентів; конфіденційність і анонімність; уникнення шкоди для учасників дослідження; турбота про добробут респондентів; неупередженість і об'єктивність дослідника. Розглядаються механізми практичної реалізації етичних принципів на етапах підготовки, проведення та поширення результатів соціологічного дослідження, аналізуються типові етичні проблеми і дилеми у соціологічних дослідженнях.

План практичного заняття:

1. Інформована згода та добровільна участь.
2. Конфіденційність у дослідженні.
3. Дослідження з вразливими групами населення.
4. Добросовісність у публікаціях та авторство.
5. Маніпулювання та фабрикація даних.
6. Нові етичні виклики в соціології.

Методичні вказівки до теми:

1. Слід дослідити принципи інформованої згоди та добровільної участі респондентів у соціологічних дослідженнях.
2. Проаналізуйте значення конфіденційності та захисту приватного життя респондентів при проведенні дослідження і публікації його результатів.
3. Вивчіть етичні аспекти проведення досліджень з вразливими категоріями населення (діти, літні люди, меншини тощо).
4. Слід дослідити принципи добросовісності в публікаціях та уникнення плагіату, а також питання співавторства в наукових роботах.
5. Проаналізуйте проблему фальсифікації та маніпулювання даними дослідження як порушення етики соціолога.
6. Вивчіть нові етичні проблеми та виклики, що постають перед соціологією в умовах розвитку інформаційного суспільства (використання Інтернет-даних, Big Data, штучного інтелекту тощо).
7. Проаналізуйте положення етичних кодексів соціологів стосовно забезпечення принципів академічної добросовісності та захисту учасників дослідження.
8. Підготуйте інформаційне повідомлення щодо випадків порушення етичних норм у соціологічних дослідженнях та заходів з їх усунення.
9. Запропонуйте рекомендації щодо удосконалення системи контролю за дотриманням етичних принципів у дослідницькій діяльності соціологів.
10. Підготуйте есе на тему: «Етичні дилеми сучасної соціології».

Проблемні питання для обговорення:

1. Чи можлива абсолютна конфіденційність при проведенні соціологічних досліджень?
2. Як забезпечити дотримання принципу інформованої згоди при опитуванні неповнолітніх чи недієздатних осіб?
3. Чи допустиме приховування справжньої мети дослідження від респондентів?
4. Як уникнути маніпулювання даними дослідження та їх свідомого спотворення?
5. Чи може соціолог відмовитися від виконання дослідницького проєкту з етичних міркувань?
6. Які нові етичні дилеми постають перед соціологами в добу «Big Data»?
7. Хто має вирішувати етичні суперечки при проведенні соціологічних досліджень і яким чином?
8. Які санкції мають застосовуватися за порушення етичних норм дослідниками?
9. Як підвищити рівень етичної культури в середовищі професійних соціологів?
10. Чи потрібно законодавчо закріплювати етичні принципи проведення соціологічних досліджень?

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати міжнародні та національні етичні кодекси та стандарти проведення соціологічних досліджень. Порівняти їх основні положення.
2. Охарактеризувати основні етичні принципи, що застосовуються у соціологічних дослідженнях: конфіденційність, інформована згода, уникнення шкоди тощо.
3. Навести приклади порушення етичних норм у відомих соціологічних дослідженнях та проаналізувати їх наслідки.
4. Розробити анкету для вивчення думки здобувачів щодо етичних проблем у соціологічних дослідженнях.
5. Підготувати есе на тему: «Етика та методологія соціологічного дослідження: проблема співвідношення».
6. Змодельовати ситуацію етичної дилеми під час проведення соціопитування та запропонувати оптимальне її розв'язання.
7. Підготувати презентацію на тему: «Етичні принципи в роботі соціолога-дослідника».
8. Розробити методичні рекомендації щодо дотримання етичних норм у соціологічних дослідженнях.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Обрати та реалізувати одне із запропонованих індивідуальних завдань:

1. Дослідження інтимних тем: розглянути, які етичні питання виникають при зборі та аналіз інтимних аспектів особистого життя та як вони можуть бути вирішені.
2. Дослідження злочинності та насильства: обговорити етичні питання, пов'язані з безпекою дослідників та конфіденційністю даних при проведенні дослідження щодо злочинності та насильства у певному районі.
3. Аналіз політично чутливої інформації: розглянути, як збирати та обробляти політично чутливу інформацію щодо виборчих кампаній, не порушуючи етичних норм.
4. Етнографічне дослідження в релігійних спільнотах: обговорити етичні питання, пов'язані з релігійною свободою та конфіденційністю учасників.
5. Соціологічний аналіз політичних активістів: обговорити етичність використання даних про приватне життя активістів певної політичної організації у дослідженні.
6. Аналіз даних про мігрантів і біженців: розглянути етичні аспекти щодо конфіденційності та можливого впливу дослідження на долю учасників (мігрантів і біженців).
7. Дослідження залежності від наркотиків: обговорити етичність використання конфіденційних даних та можливість надання допомоги учасникам дослідження залежності від наркотиків.
8. Аналіз даних з медичних досліджень: розглянути етичність використання медичних досліджень, що стосуються пацієнтів і їхнього стану здоров'я і можливий вплив на конфіденційність.
9. Етнічні стереотипи у соціологічних дослідженнях: розглянути, як етнічні стереотипи у соціологічних дослідженнях можуть впливати на об'єктивність досліджень.
10. Дослідження з використанням прихованих методів: розглянути можливість використання прихованих методів дослідження та обговорити етичність такого підходу в контексті соціології.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Мораль, етика та професійна етика.
2. Розуміння етики в соціології.
3. Походження і розвиток етики як науки.
4. Основні етапи розвитку етики.
5. Формування моралі в первісному суспільстві.
6. Антична етика.
7. Філософсько-етична думка Середньовіччя.
8. Етика Гуманізму.
9. Розвиток етичної думки Нового і Новітнього часу.
10. Етика І.Канта як етика обов'язку.
11. Ідея надлюдини у Ф.Ніцше.
12. З.Фрейд про походження моральності та релігії.
13. Етика сучасності.
14. Основні напрямки та школи в етиці.
15. Структурні компоненти моралі.
16. Золоте правило моральності.
17. Функції моралі.
18. Співвідношення моралі та права.
19. Мораль та політика.
20. Проблема моральності політики та політиків.
21. Мораль в духовній культурі суспільства.
22. Моральні відносини, їх класифікація.
23. Моральна свідомість і її специфіка.
24. Моральний вибір особистості.
25. Моральна норма.
26. Цінність моральних норм.
27. Моральний вчинок і його специфіка.
28. Проблемні питання моралі на сучасному етапі.
29. Моральність і рівність. Сутність егалітаризму.
30. Етика утилітаризму.
31. Етичні принципи та кодекси поведінки.
32. Історичний погляд на соціологічну етику.
33. Свобода волі, моральний вибір і моральна відповідальність.
34. Уявлення про моральний ідеал.
35. Категорії добра та зла.
36. Концепції походження добра та зла.
37. Категорії правди, істини та обману.
38. Категорія справедливості.
39. Соціальна справедливість.
40. Заздрість – антипод совісті.
41. Обман та його етичні наслідки.
42. Професійне сумління соціолога.

43. Сором як явище моралі.
44. Професійний обов'язок у соціолога.
45. Категорія відповідальності.
46. Категорії честі та гідності.
47. Професійна репутація.
48. Альтруїзм та егоїзм як явище моралі.
49. Екзистенціалізм: проблеми людського існування.
50. Самотність як екзистенціальна проблема.
51. Любов як екзистенціальна потреба.
52. Смерть як екзистенціальна проблема.
53. Сенс життя перед постаттю смерті.
54. Етика ділового спілкування.
55. Біологічна етика та її сучасні проблеми.
56. Екологічна етика.
57. Політична етика.
58. Етика громадянськості.
59. Етика цензури.
60. Сексуальна етика.
61. Комп'ютерна етика.
62. Етика в глобальному та цифровому світі.
63. Кроскультурна етика в соціології.
64. Чинники актуалізації професійної етики.
65. Етичні виклики в онлайн-дослідженнях та соціальних мережах.
66. Прийняття етичних рішень у професійній практиці.
67. Професійна мораль, професійна етика, професійна діяльність та професіоналізм фахівця-соціолога.
68. Особливості етичних вимог у професії соціолога.
69. Професійний кодекс соціолога.
70. Поняття професії. Місце етичного кодексу у професії.
71. Професіоналізм та ставлення до праці як важлива характеристика морального вигляду особистості.
72. Професійна придатність як критерій соціальної стратифікації.
73. Основні вимоги професійної етики соціолога.
74. Ціннісні принципи наукової діяльності для представників соціологічної спільноти за Робертом Мертоном.
75. Моральний аспект вибору професії.
76. Потреба професійної ідентифікації у соціологічній спільноті України.
77. Моральна та етична культура особистості професіонала.
78. Компетенція та компетентність: спільне та відмінне.
79. Специфічні риси професійної діяльності сучасного соціолога.
80. Етичні аспекти дослідницької практики.
81. Етичні питання збору даних.
82. Опитування, інтерв'ю та спостереження.
83. Етичні питання в аналізі даних та звітності.

84. Інформована згода та добровільна участь.
85. Конфіденційність і приватність у дослідженні.
86. Дослідження з вразливими групами населення.
87. Академічна доброчесність в інтерпретації та представлення даних.
88. Доброчесність у публікаціях та авторство в соціологічній практиці.
89. Рівні відповідальності за порушення фахівцями вимог Кодексу професійної етики соціолога.
90. Маніпулювання та фабрикація даних. Плагіат та належне цитування.
91. Етичні виклики в соціологічній практиці.
92. Конфлікти інтересів та подвійні ролі в соціологічній практиці.
93. Етична взаємодія зі спільнотами: переваги та відповідальність.
94. Етичні міркування в дослідженнях на рівні громад.
95. Толерантність та професійна етика соціолога.
96. Визначення толерантності та її роль у сучасному суспільстві.
97. Стереотипи, упередження та професійна етика соціолога.
98. Соціальні нерівності, ксенофобія та форми дискримінації.
99. Поняття розмаїття і толерантності, недискримінаційна лексика.
100. Виховання толерантності. Інклюзивність суспільства.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кодекс професійної етики соціолога. Затверджений П'ятим з'їздом Соціологічної асоціації України, 20 травня 2004 року, Київ.
2. Антоненко Т.Л. Психологічні засади становлення ціннісно-смислової сфери особистості майбутнього фахівця: дис. д-ра психол. наук. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. К., 2018. 579 с.
3. Арістотель. Нікомахова етика./Пер. з давньогрецької Віктор Ставнюк. К.: «Аквілон-Плюс», 2002. 480 с.
4. Бадью А. Етика. Нарис про розуміння зла./Пер. Репа А., Артюх В., Швед П. Клубук, 2016. 192 с.
5. Богдан С. К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність; відп. ред. Л. О. Пустовіт. К.: Рідна мова, 2008. 475 с.
6. Ботвина Н.В. Міжнародні культурні традиції: мова та етика ділового спілкування: навч. посіб. К.: АртЕк, 2010. 190 с.
7. Бралатан В. П., Гуцаленко Л. В., Здирко Н. Г. Професійна етика. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011.
8. Вебер М. Протестантська етика та дух капіталізму / Переклад Олександр Погорілий. К.: Наш Формат. 2018. 216 с.
9. Вознюк Н.М. Етика. Навчальний посібник. Центр учбової літератури. 2021. 300 с.
10. Габермас Ю. Мораль і моральність, Чи стосуються гегелівські заперечення Канта також і дискурсивної етики? // Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія: Підручник. К.:Лібра, 1999. С.325-345.
11. Гальтунг, Юган. Політична етика Ганді. Л.: Місіонер, 2011. 280 с.
12. Гах Й.М. Етика ділового спілкування: курс лекцій; Інститут менеджменту та економіки. Івано-Франківськ: Полум'я, 2010. 159 с.
13. Гоманюк М.А. Інтерв'юер у масовому опитуванні. Кишеньковий навчально- методичний посібник. Херсон: Гілея, 2013. 84 с.
14. Декарт Р. Міркування про метод, щоб правильно спрямувати свій розум і відшукати істину в науках / Пер. з фр. В.Андрушка і С.Гатальської. Київ: «Тандем», 2001. 101 с.
15. Дученко М.М., Шевчук О.А. Бізнес-етика: конспект лекцій. Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2020. 56 с.
16. Дьюї Дж. Моральні принципи в освіті/ Пер. з англ. Мирослава Олійник. Львів: Літопис, 2001. 32 с.
17. Етика ділових відносин: навч. посібник; Вінницький нац. техн. ун-т. - Вінниця: ВНТУ, 2011. 310 с.
18. Етика ділового спілкування : навч. посіб. / Т. Б. Гриценко, С. П. Гриценко, Т. Д. Іщенко та ін. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 344 с.
19. Етика та естетика навч. посіб.; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Л.: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2010. 319 с.
20. Етика: навч. посіб.; ред. В. О. Лозовой. К.: Юрінком Інтер, 2012. 224 с.

21. Етика. Естетика. Практикум: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / уклад. Н.М. Сухова; заг. ред. Л.Г. Дротянко, Н.М. Сухова ; Національний авіаційний ун-т. К.: НАУ, 2005. 72 с.
22. Ермоленко А.М. Матеріальний етос цінностей та формальна етика норм // Етос і мораль у сучасному світі / Аболіна Т.Г., Ермоленко А.М., Кисельова О.О. та ін. К.: Вид.ПАРАПАН, 2004. С.7-39
23. Загальна соціологія: хрестоматія [упоряд., пер.: А. В. Фурман, В. С. Біскуп, О. С. Морщакова] ; Терноп. нац. екон. ун-т. Київ : Ліра-К, 2020. 353 с.
24. Ісаєв В.Д. Естетика та етика Григорія Сковороди: минуле та сучасне: монографія. К.; Луганськ: Світлиця, 2007. 152 с.
25. Камю А. Міф про Сізіфа.//Альбер Камю. Міф про Сізіфа. Бунтівна людина/ Пер. з фр.О.Жупанський. Харків:Фоліо, 2022. 448 с.
26. Кант І. Критика практичного розуму./ Пер. з нім.: Ігор Бурковський. Київ: Юніверс, 2004. 240 с.
27. Ліщинська-Милян, О. І. Прикладна етика: навч. посіб.; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Л.: ЛНУ ім. І.Франка, 2016. 234 с.
28. Лозовой В.О. Філософія. Логіка. Етика. Естетика: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Х.: Право, 2019. 574 с.
29. Лук М. І. Етичні ідеї в філософії України другої половини XIX – поч. XX ст. К., 1993.
30. Малахов В. Етика: Курс лекцій. Навч. Посібник. К., 2006.
31. Мова і міжкультурна комунікація : теорія та практика : колективна монографія / за наук. ред. Н. Сизоненко. К. : Вид-во Ліра-К, 2020. 256 с.
32. Мовчан В.С. Етика: Навчальний посібник. 3-тє вид., випр. і доп. К.: Знання, 2020. 412 с.
33. Нападиста В. Г. Історія етики в Україні (друга половина XIX – початок XX ст.): навч. посібник. К., 2004.
34. Ніколаєвська А. М. Соціологія і українське суспільство: професійно-етичний вимір. Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи» – 2010. – № 891 – С. 9-13.
35. Ніцше Ф. По той бік добра і зла. Генеалогія моралі./ Пер. з німецької Анатолій Онишко. Львів: Літопис, 2002. 320 с.
36. Палеха Ю.І. Етика ділових відносин: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2020. 354 с.
37. Паніна Н. Професійна етика і соціологія в Україні (до прийняття Кодексу професійної етики соціолога САУ). *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2004. № 3. С.5-8.
38. Пантелюк М.І., Маруніч І.І., Гайдаєнко І.В. Ділове спілкування та культура мовлення. К. : ЦУЛ, 2020. 224 с.
39. Платон. Бенкет. Видавництво Українського католицького університету, 2018. 220 с.
40. Прикладна етика : навч. посіб. / Т. Г. Аболіна, В. Г. Нападиста, О. Д. Рихліцька та ін. К. : «Центр учбової літератури», 2012. 392 с.

41. Ролз Дж. Теорія справедливості. К.: Основи, 2001. «Головна ідея теорії справедливості, Первісна позиція і доведення правомірності». С.36-50.
42. Сенека Л.А. Моральні листи до Луцілія./Переклад з латини Андрія Содомори. Львів: «Апріорі», 2019. 320 с.
43. Стоян Т. Діловий етикет: моральні цінності і культура поведінки бізнесмена. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 232 с.
44. Сушик І. В. Етика та деонтологія соціального працівника: навч. посіб. 2020. Луцьк: ІВВ Луцький НТУ, 188 с.
45. Тофтул М.Г. Етика: Підручник. Житомир: Видавництво ЖДУ ім.І.Франка, 2020. 448 с.
46. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі. Переклад з англійської Олени Замойської. Харків. 2016. 160 с
47. Фромм Е. Мистецтво любові/Пер.В.І.Кучменко. Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2021. 192 с.
48. Черушева Г.Б., Пархоменко В. В. Економічна культура та професійна етика. Київ, Національна академія статистики, обліку та аудиту, 2019. 79 с.
49. Честь, гідність та ділова репутація: можливості захисту: Збірник нормативних актів / С.А.Менюк (упоряд.). К.: Оріяни, 2019. 146 с.
50. Шевченко С.Л. Чи потрібна соціологам професійна етика досвід викладача? Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна, Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». Випуск 38, 2017. С. 87 -91.
51. Шмаленко Ю.І. Етика та естетика. Навчально-методичний посібник. Одеса, 2021. 174 с.
52. Шмаленко Ю.І. Етичні аспекти онлайн-медіації XI *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Конфлікти, війни та соціальні трансформації епохи модерну: теорія, історія, сьогодення»*. (Київ, 12-13 червня 2023). С. 134-136.
53. Шмаленко Ю.І. Етичні виклики професійної діяльності соціологів в цифрову епоху. *Збірка матеріалів VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Придніпровські соціологічні читання»* (м. Дніпро, 6 жовтня 2023 року) / відповідальний за випуск, професор В.В. Кривошеїн. Дніпро: Видавничо-поліграфічний дім «Формат А+», 2023. С.71-73
54. Шмаленко Ю.І. Політична та правова культура – прямий шлях до правового суспільства. *Матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Революції в Україні у XX – XXI століттях: співзвуччя епох»*. (19 квітня 2019 р.) С.87-92.
55. Шмаленко Ю.І. Проблема свободи в моралі. *Матеріали VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Становлення особистості професіонала: перспективи та розвиток»* (22 березня 2019 р.). Одеса. С.98-101.
56. Шмаленко Ю.І. Світовий досвід боротьби з академічною недоброчесністю. *Збірник наукових праць А'ОГОС*, 2020. С.48-51.

57. Шмаленко, Ю., Єнін, М., Мельник, Л. (2023). Інституціоналізація медіації в Україні: ключові етапи, сучасний стан та перспективи. *Соціологічні Студії*, 2(23), 6–12.
58. Юм Д. Трактат про людську природу К., 2003
59. Antić, M. (2016). Sociology of work and professional ethic. Textbook. Faculty of Civil Engineering: University of Zagreb.
60. Davis, M. (2003). What can we learn by looking for the first code of professional ethics?. *Theoretical medicine and bioethics*, 24, 433-454.
61. De Vries, R. (2004). How can we help? From «sociology in» to «sociology of» bioethics. *Journal of Law, Medicine & Ethics*, 32(2), 279-292.
62. Emmerich, N. (2015). A sociological analysis of ethical expertise: the case of medical ethics. *SAGE Open*, 5(2), 2158244015590445.
63. Evetts, J. (2003). The sociological analysis of professionalism: Occupational change in the modern world. *International sociology*, 18(2), 395-415.
64. Haimes, E., & Williams, R. (2007). Sociology, ethics, and the priority of the particular: learning from a case study of genetic deliberations. *The British journal of sociology*, 58(3), 457-476.
65. Hall, R. T. (1987). Emile Durkheim: Ethics and the sociology of morals.
66. Hedgecoe, A. (2008). Research ethics review and the sociological research relationship. *Sociology*, 42(5), 873-886.
67. Hopf, C. (2004). Research ethics and qualitative research. *A companion to qualitative research*, 334-339.
68. Jedynak, W. (2014). Ethical Problems of the Sociologists Profession. Polish Perspective. *Economics & Sociology*, 7(4), 104.
69. Jedynak, W. (2014). Ethical Problems of the Sociologists Profession. Polish Perspective. *Economics & Sociology*, 7(4), 104.
70. Martinez, M. A. (2023). The Values of Sociology. In *The Employable Sociologist: A Guide for Undergraduates* (pp. 35-48). Cham: Springer International Publishing.
71. Mills, T., Massoumi, N., & Miller, D. (2020). The ethics of researching 'terrorism' and political violence: a sociological approach. *Contemporary Social Science*, 15(2), 119-133.
72. Panina, N. (2007). Professional Ethics and Sociology in Ukraine (On Adoption of the Code of Professional Ethics of Sociologist by the Sociological Association of Ukraine). MISC.
73. Segal, L., & Lehrer, M. (2013). The conflict of ethos and ethics: A sociological theory of business people's ethical values. *Journal of Business Ethics*, 114, 513-528.
74. Shmalenko Iuliia. Promotion of sociological research in Ukraine during the war. *XV-oji nacionalinė Lietuvos sociologų draugijos konferencija. Vertinanti visuomenę: kaip atliepti kokybės ir visuomeninio gėrio ilgesį? 2023 m. spalio 6-7 d., Klaipėda* https://lsdkonferencija2023.wordpress.com/shmalenko_en/
75. Shmalenko Iuliia. Zero tolerance to violation of academic integrity // *Innovations In Science: The Challenges Of Our Time Monograph* 2019. Vol.2. P.48-57.

76. Siza, R. (2019). The sociologist: a profession without a community. *International Review of Sociology*, 29(3), 378-389.
77. Turner, B. S., & Durkheim, E. (2013). *Professional ethics and civic morals*. Routledge.
78. van den Scott, L. J. K. (2020). Sociology and Ethics: Doing the Right Thing. *Handbook of Research Ethics and Scientific Integrity*, 769-782.
79. Vandenberghe, F. (2017). Sociology as moral philosophy (and vice versa). *Canadian Review of Sociology/Revue canadienne de sociologie*, 54(4), 405-422.
80. Young, M., & Muller, J. (2014). From the sociology of professions to the sociology of professional knowledge. *Knowledge, expertise, and the professions*, 3-17.

*Додатки***КОДЕКС ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ СОЦІОЛОГА**

***Затверджений П'ятим з'їздом
Соціологічної асоціації України,
20 травня 2004 року, Київ***

Вступ

Кодекс професійної етики соціолога Соціологічної асоціації України (САУ) визначає принципи й етичні норми професійної відповідальності та поведінки соціологів. Кодекс складається зі вступу, преамбули, основних принципів і конкретних етичних норм. До складу Кодексу входить розділ "Відповідальність за порушення Кодексу професійної етики соціолога", що описує процедури подання, розгляду і розв'язання скарг у зв'язку з неетичною поведінкою Комісією з професійної етики (КПЕ) САУ.

Преамбула та основні принципи кодексу визначають головні етичні орієнтири діяльності членів Асоціації відповідно до її вищих ідеалів. Хоча преамбула та основні принципи не є правилами до обов'язкового виконання, соціологи мають ними керуватися при розв'язанні етичних проблем, пов'язаних із професійною діяльністю, а Комісія з професійної етики має спиратися на них при інтерпретації етичних норм.

Етичні норми встановлюють правила поведінки соціологів. Більшість етичних норм сформульовано у загальному вигляді, так, щоб їх можна було застосувати до різних ситуацій. Склад наведених норм не є вичерпним. Якщо у Кодексі не йдеться про якусь конкретну форму поведінки, це не означає, що поведінку не слід оцінювати з позиції загальних етичних принципів і норм.

Членство в САУ передбачає прийняття Кодексу професійної етики соціолога САУ і дотримання процедур, проваджуваних Комісією з професійної етики.

При вступі до САУ приймається зобов'язання виконувати ці положення. Порушення положень кодексу може призвести до застосування санкцій, аж до виключення з членів Асоціації.

Особиста діяльність, що не впливає на виконання соціологами їхніх професійних ролей, не є предметом Кодексу професійної етики соціолога.

Преамбула

Кодекс професійної етики соціолога встановлює загальну систему цінностей, відповідно до якої соціологи будують свою професійну роботу. Кодекс складено так, щоб подати основні принципи і правила, що стосуються професійних ситуацій, з якими можуть зустрітися соціологи. Головною метою є благополуччя і захист індивідів і груп, з якими працюють соціологи. Дотримання норм професійної етики при проведенні наукової роботи, у викладанні, практичній діяльності та при наданні послуг входить до сфери індивідуальної відповідальності кожного соціолога.

Кожен соціолог може доповнювати свої правила поведінки, виходячи з власних особистих цінностей, культури і досвіду, але не порушуючи зафіксовані в цьому кодексі.

Основні принципи

Наведені нижче основні принципи мають розглядатися соціологом як орієнтир при виборі етичного варіанта поведінки в різних контекстах. Вони є

критеріями професійної поведінки відповідно до вищих ідеалів у цій сфері людської діяльності.

I. Повага до прав людини, її гідності та індивідуальності

Соціологи зобов'язані поважати права, гідність та індивідуальність кожної людини. У своїй професійній діяльності вони зобов'язані уникати упередження, будь-яких форм нетолерантності й дискримінації стосовно статі; віку; етнічної належності; раси; національного походження; мови; релігії; недієздатності; стану здоров'я; сімейного стану кожної людини. Вони зобов'язані бути уважними до культурних, індивідуальних і рольових відмінностей при наданні послуг, навчанні й дослідженні груп людей із різними характеристиками. В усій своїй практичній діяльності соціологи мають визнавати права інших людей на свої цінності, думки і ставлення, відмінні від їхніх власних.

II. Професійна компетентність

Соціологи зобов'язані підтримувати найвищий рівень компетентності у своїй роботі; вони розуміють, що їхні професійні можливості мають певні межі й беруться лише за ті завдання, для яких мають належну освіту, вміння і досвід. Вони визнають необхідність постійного підвищення свого освітнього рівня, щоб залишатися професійно компетентними; вони використовують відповідні наукові, професійні, технічні й адміністративні засоби, потрібні для підтримки їхньої професійної діяльності на компетентному рівні. Вони консультуються з іншими професіоналами з метою поліпшення своєї роботи зі студентами, учасниками дослідження й замовниками.

III. Чесність

У своїй професійній діяльності - у наукових дослідженнях, викладанні, практичній роботі, наданні послуг - соціологи зобов'язані діяти чесно, справедливо і шанувати права й інтереси один одного та інших людей, яких заторкує їхня професійна діяльність. Свої взаємовідносини соціологи зобов'язані будувати на засадах довіри один до одного й у жодному разі свідомо не висувати тверджень, що вводять в оману.

IV. Професійна відповідальність

Соціологи зобов'язані дотримуватися найвищих професійних норм і брати на себе відповідальність за свою роботу. У своїй професійній діяльності вони виходять з того, що всі разом вони становлять одну спільноту й відповідають за розвиток соціологічного знання та підтримання авторитету соціології у науковій і соціально-практичній сферах життя суспільства. Соціологи усвідомлюють цінність довіри громадськості до висновків соціології, вони зацікавлені в етичній поведінці один одного, їх непокоїть те, що дії декого з них можуть скомпрометувати цю довіру. Соціологи мають прагнути діяти колегіально, але не повинні дозволяти цьому прагненню до колегіальності ставати важливішими за їхню особисту відповідальність за етичну поведінку. У разі потреби соціологи мають консультуватися з колегами, щоб уникати порушення етичних норм.

V. Соціальна відповідальність

Соціологи мають усвідомлювати свою професійну відповідальність перед суспільством, у якому вони живуть і працюють. Вони зобов'язані подавати громадськості свої знання й уміння на благо самого суспільства. Здійснюючи

дослідження, соціологи мають намагатися розвивати соціологію як науку і приносити користь суспільству.

1. Етичні норми

1. Організація професійної діяльності і трудові відносини

1.1. Професійна діяльність соціолога (дослідження, викладання, консультування, експертиза, надання послуг, публічні виступи) здійснюється тільки в межах компетентності, ґрунтованої на його освіті або на досвіді, здобутому під відповідним науковим керівництвом.

1.2. Наймаючись на роботу, соціолог надає роботодавцю точну і повну інформацію про свою професійну кваліфікацію і досвід роботи. При звільненні з роботи соціолог здійснює можливі кроки для зменшення негативних наслідків свого звільнення.

1.3. Соціолог відповідає за моральний дух і ставлення до професії своїх підлеглих, співробітників, студентів і ніколи не демонструє зневаги до професійно-етичних принципів наукової і викладацької роботи.

1.4. У процесі роботи, а також при прийнятті на роботу та звільненні з роботи соціолог обстоює справедливе ставлення до всіх працівників, утримуючись від дискримінації залежно від віку, статі, раси, національності, етнічного походження, мови, релігії, стану здоров'я, сімейного стану або якихось інших обставин, що захищаються законом.

1.5. Виступаючи в ролі керівника дослідницького колективу (постійного або тимчасового), соціолог при прийнятті на роботу співробітників або укладаючи тимчасову трудову угоду на період роботи над проектом, чітко визначає вимоги для прийняття на роботу, функції співробітника, його права й обов'язки, термін перебування на посаді, тривалість роботи, умови і розміри оплати праці, можливості посадового підвищення.

1.6. Соціолог не дає завдання своїм підлеглим, співробітникам, студентам, якщо їхню освіту або професійний досвід не можна оцінити як достатні для того, щоб це завдання було виконане на належному професійному рівні.

1.7. Жодні міркування персональної, економічної або професійної вигоди не дають права соціологам на експлуатацію людей, якими вони керують і роботу яких оцінюють (студентів, підлеглих, співробітників або учасників дослідження).

1.8. Соціолог утримується від діяльності, якщо його особисті обставини можуть вплинути на професійну роботу або завдати шкоди людям, перед якими він професійно відповідальний.

1.9. При поданні заявок на гранти соціолог зобов'язується зберігати чесність стосовно можливих конкурентів і не вдаватися до використання неформальних відносин із членами конкурсної комісії, рецензентами, співробітниками організацій, що фінансують гранти.

2. Науково-дослідницька діяльність

2.1. Соціолог вважає своїм професійним обов'язком бути в курсі наукової і професійної інформації у своїй сфері діяльності, підтримувати високий рівень професійної компетентності.

2.2. Соціолог проводить дослідження, викладання, практичну роботу в новій царині або із залученням нових технологій тільки після вжиття необхідних заходів, що гарантують компетентність його роботи у цій царині.

2.3. У будь-якому виді діяльності, пов'язаному з виконанням професійних обов'язків, соціолог ніколи свідомо не спотворює істину, хоч би які обставини провокували його на дії такого роду.

2.4. Соціолог виявляє наукову чесність і коректність в оцінюванні свого дослідження, чітко усвідомлюючи й посиляючись на внесок попередників, колег і підлеглих у теоретичні засади, методiku, організаційний процес і результати дослідження.

2.5. Соціолог несе особисту відповідальність за результати, отримані ним на базі програм і методик інших дослідників, а також за використання чужих ідей і результатів у власній науковій праці.

2.6. Соціолог не допускає того, щоб при аналізі соціальних проблем його особисті інтереси та інші сторонні впливи перешкоджали встановленню наукової істини.

2.7. Керуючись ідеалом досягнення істини, соціолог приділяє особливу увагу надійності соціологічної інформації; достовірності висновків і рекомендацій, що робляться на основі аналізу цієї інформації.

2.8. Соціолог має чітко усвідомлювати обмеженість застосовуваних методик, своїх пізнавальних можливостей, обсягу наявних ресурсів і братися за реалізацію лише тих дослідницьких цілей, які можуть бути досягнуті у рамках цих обмежень.

2.9. Соціолог уживає заходів для захисту прав і добробуту учасників дослідження та інших осіб, що підпадають під вплив цього дослідження.

2.10. Соціолог відповідальний за етичне проведення дослідження не тільки зі свого боку, а й з боку тих осіб, якими він керує або яких контролює.

2.11. Соціолог не припускає використання методів, техніки, процедур, які вражають гідність особистості респондентів (обстежуваних) та порушують їхні інтереси.

2.12. Соціолог, котрий проводить дослідження, має діставати згоду від учасників дослідження: 1) якщо дані збираються від учасників дослідження шляхом спілкування (опитування) або втручання в їхнє життя; 2) якщо проведення дослідження відбувається у приватних умовах, коли респондент не очікує жодної реєстрації того, що відбувається.

2.13. Соціолог має діставати згоду учасників дослідження до проведення відеозапису, кінозйомок чи будь-якого іншого виду документування, якщо це не безпосередні спостереження у громадських місцях.

2.14. Соціолог інформує учасників дослідження про характер дослідження, звертає їхню увагу на те, що їхня участь є добровільною і будь-якої миті може бути перервана за бажанням обстежуваного (респондента).

2.15. Соціолог інформує учасників дослідження про важливі чинники, здатні вплинути на їхнє бажання взяти в ньому участь (наприклад, імовірний ризик і вигода від цієї участі); він пояснює інші аспекти дослідження і відповідає на питання майбутніх учасників. Соціолог пояснює, що відхилення або відмова від участі в дослідженні в цілому або в якійсь його частині не тягне за собою жодного покарання.

2.16. Соціолог ніколи не обманює учасників дослідження стосовно аспектів, здатних істотно впливати на їхнє бажання брати участь (наприклад, фізичний ризик, дискомфорт, неприємні емоційні наслідки).

2.17. Соціолог дотримується всіх зобов'язань, які він дає учасникам дослідження у процесі одержання згоди.

2.18. При проведенні дослідження з дітьми соціолог дістає згоду батьків або чинно уповноваженого опікуна. Соціолог може не звертатися за згодою до

батьків або опікуна, якщо: 1) дослідження призведе до мінімального ризику для його учасників; 2) дослідження практично неможливо провести у разі отримання такої згоди; 3) згода батьків або опікуна не є необхідним актом захисту дитини (наприклад, від батьків, позбавлених батьківських прав).

2.19. Соціолог не використовує облудні методи, крім тих випадків, коли визначено, що ці методи не завдадуть шкоди учасникам дослідження; встановлено, що вони мають наукову, освітню або прикладну цінність і рівні за ефективністю методи, що не використовують облуду, в цьому разі незастосовні й коли на це є дозвіл органу САУ, що проводить експертизу з етичних питань дослідження.

2.20. У взаємовідносинах із респондентами соціолог суворо дотримується гарантії конфіденційності, нерозголошення повідомлених респондентами відомостей. Виняток становлять випадки, коли це не передбачено програмою збирання даних, про що респонденти (обстежувані) мають бути завчасно попереджені.

2.21. При використанні особистої інформації соціолог захищає конфіденційність інформації, за якою ідентифікується особистість людини. Інформація розглядається як особиста, якщо людина вважає, що вона не має стати надбанням громадськості. Конфіденційність не потрібна при дослідженнях, проведених у громадських місцях, під час акцій, здійснюваних привселюдно, або інших дій, щодо яких законом не охороняються права на приватне життя.

2.22. Соціолог не повинен використовувати інформацію, зібрану конфіденційно, таким чином, щоб вона компрометувала учасників дослідження, співробітників, замовників або інших осіб.

2.23. Коли конфіденційна інформація, що стосується учасників дослідження, замовників або інших одержувачів наданих послуг, надходить у бази або системи документів, доступні людям, котрі не мають на це попереднього дозволу відповідних сторін, соціолог забезпечує недоступність індивідуальних ідентифікаторів. Коли соціолог передає конфіденційні записи, дані або інформацію іншим людям або організаціям, він одержує гарантії того, що одержувач вживе заходи для захисту конфіденційності не меншою мірою, ніж це було раніше. Соціолог планує свою роботу так, щоб конфіденційні записи, дані та інформація були захищені у разі його смерті, недієздатності, звільнення з посади або зміни професії.

2.24. Соціолог, що виконує функції керівника дослідницького проекту, має забезпечувати цілість усієї робочої документації польового етапу емпіричного дослідження, що дає змогу здійснити перевірку його якості, методичних та організаційних особливостей (заповнені бланки опитувальників, інструкції інтерв'юєрам, супервайзерам, звіти інтерв'юєрів, супервайзерів, менеджерів проекту, керівника дослідження, опис вибірки, інструкції з добору респондентів, відео- та аудіозаписи тощо) впродовж як мінімум 12 місяців після публікації, що містить докладну інформацію про організаційні й методичні принципи дослідження (опис вибірки, методик, організаційних особливостей), але не менш як за 2 роки після завершення дослідження.

2.25. При плануванні та проведенні дослідження соціолог визначає його сумісність із Кодексом професійної етики соціолога. Якщо виникають сумніви стосовно питань етичності такої роботи, соціолог консультується з Комісією з етики САУ.

3. Наукове спілкування

3.1. Соціолог обстоює свої погляди, ідеї і концепції, незважаючи на кон'юнктуру й авторитети.

3.2. Ставлення соціолога до інших ідей і людей - авторів або прихильників цих ідей - визначається толерантністю й повагою. Наукова критика і полеміка як природні для науки форми її розвитку несумісні з навішуванням ідеологічних ярликів та з будь-якими спробами зведення рахунків з опонентами.

3.3. У професійних дискусіях соціолог намагається не дискредитувати своїх опонентів у професійному та особистісному аспектах, не маючи для цього вагомих підстав, пов'язаних із грубим порушенням ними етики наукової і викладацької діяльності.

3.4. Соціолог не шукає персональної вигоди в інформації, отриманій в конфіденційному контексті (наприклад, у знаннях, отриманих при рецензуванні рукопису або при наданні допомоги в роботі із замовленнями на дослідження), не маючи на те авторського дозволу або до широкого оприлюднення цих матеріалів.

3.5. Соціологи обмінюються інформацією у формі, що є сумісною з інтересами учасників дослідження, не порушує встановлені межі конфіденційності та узгоджується з Кодексом професійної етики соціолога.

3.6. Соціолог за узгодженням із науковим керівником проекту або замовником дослідження відкриває доступ до своїх даних після завершення проекту або після основних публікацій, крім тих випадків, коли існують спеціальні домовленості з керівництвом чи замовниками на заборону такого доступу або якщо неможливо надати ці дані з огляду на їх конфіденційність або загрозу розкриття анонімності учасників дослідження (наприклад, записи польового етапу робіт, детальна інформація етнографічних інтерв'ю).

3.7. Доступ до своїх даних соціолог забезпечує: 1) публікаціями; 2) переданням матеріалів дослідження в архіви соціологічної інформації; 3) переданням матеріалів дослідження іншим соціологам, котрі запитують дані для подальшого аналізу; 4) співробітництвом із засобами масової інформації. Соціолог може в разі потреби зажадати від тих, хто запитує його дані для подальшого аналізу, оплатити пов'язані з цим витрати.

3.8. Керівник дослідницького колективу, що здійснює виконання того або того наукового проекту, визначає порядок і черговість оприлюднення отриманих результатів; він може передоручити цю функцію відповідальному виконавцю конкретного наукового проекту. Здійснюючи цю діяльність, керівник (або відповідальний виконавець) намагається знаходити компромісні рішення для запобігання можливих конфліктів інтересів: 1) між зацікавленістю соціологів у якомога швидшому оприлюдненні отриманих результатів і необхідністю перевірки достовірності результатів, обґрунтованості інтерпретації, висновків і рекомендацій; 2) між особистими науковими інтересами співвиконавців проекту.

3.9. Будучи членом дослідницького колективу, що здійснює емпіричні дослідження, соціолог завчасно погоджує з керівником проекту порядок оприлюднення або іншого використання у власних наукових чи практичних цілях результатів колективних соціологічних досліджень, у яких він брав участь. У тих випадках, коли соціолог своєчасно не узгодив ці питання, він має дістати дозвіл керівника проекту на оприлюднення, передання іншим особам або якимсь інше застосування отриманих результатів.

4. Презентація результатів дослідження і наукові публікації

4.1. Соціолог вважає своїм обов'язком повідомляти про результати проведеного дослідження, крім випадків виникнення непередбачених обставин або спеціальних домовленостей із керівництвом або замовниками на заборону такого повідомлення.

4.2. Соціолог не фабрикує дані, не фальсифікує результати і не пропонує у своїх публікаціях і презентаціях недостатньо обґрунтовані висновки, рекомендації, соціально-політичні узагальнення та ярлики.

4.3. Соціолог утримується від поспішних публікацій, якщо подані в них ідеї або дані недостатньо обґрунтовані чи перевірені. Особливу скрупульозність соціолог виявляє в тих випадках, коли недостатньо обґрунтовані або перевірені результати дослідження можуть вплинути на репутацію й авторитет конкретних людей або організацій.

4.4. Презентуючи свою роботу, соціолог повідомляє повну інформацію про неї і не пропускає дані, які не узгоджуються з його гіпотезами і концепціями. Він оголошує результати незалежно від того, збігаються вони з прогнозованими чи суперечать їм.

4.5. Після публічної презентації результатів свого дослідження соціолог дозволяє іншим ученим проводити відкрите оцінювання й верифікацію методів і даних із належними заходами обережності, якщо це необхідно для захисту конфіденційності учасників дослідження.

4.6. Якщо соціолог виявив серйозні помилки у своїх публікаціях або інших формах подання інформації, він вживає заходів для виправлення цього у спеціальних заявах або інших прийнятих у науковому співтоваристві формах.

4.7. У своїх публікаціях, наукових доповідях і повідомленнях соціолог використовує неопубліковані дані досліджень інших учених тільки з їхнього письмового дозволу, в якому вказується, які дані й у якій формі можуть бути використані. У тих випадках, коли між колегами склалися довірчі відносини, згода може бути отримана в усній формі. Проте при цьому соціолог, що використовує дані, усвідомлює можливий ризик і перебирає на себе відповідальність за виникнення конфліктних ситуацій, пов'язаних із різним тлумаченням згоди на використання чужих даних.

4.8. При посиленнях на роботи інших учених соціолог відповідальний за слушність викладу цих робіт, концептуальних положень, методів і результатів, які вони містять, за точність цитованих текстів.

4.9. Соціологічні публікації, особливо якщо вони спираються на емпіричну базу, крім відповідності загальнонауковим вимогам мають містити інформацію, що дає змогу професійно оцінити коректність постановки дослідницьких завдань і ступінь достовірності отриманих даних.

4.10. Соціолог із повагою ставиться до праці своїх колег, обов'язково згадує про частку їхньої участі в його дослідженні і допомогу в роботі над опублікованою науковою працею (звітом про дослідження), висловлюючи подяку за будь-яку допомогу, що не дає права на співавторство.

4.11. Шануючи працю колег і авторське право інтелектуальної власності, соціолог при використанні у своїх дослідженнях методик (частин методик, методичних фрагментів), запозичених з інших робіт, або наводячи дані інших досліджень, завжди посилається на авторів методик і програм дослідження.

4.12. Плагіат і привласнення в будь-яких формах чужих ідей, текстів, методик і даних досліджень неприпустимі й несумісні з професійною діяльністю соціолога.

4.13. Соціолог не розкриває у своїх статтях, лекціях, інших привселюдних виступах конфіденційну інформацію, що дає змогу ідентифікувати учасників дослідження, якщо на це немає згоди самих цих людей або їхніх законних представників.

4.14. У своїх статтях соціолог повідомляє про джерела фінансування. В особливих випадках соціологи можуть не розкривати імені конкретного спонсора, але при цьому вони подають повний і адекватний опис цілей спонсора і його інтересів.

5. Публічні виступи

5.1. Соціологи не роблять привселюдних заяв, якщо вони фальшиві, хибні, вводять в оману з приводу: 1) професійної підготовки, досвіду або компетентності соціологів; 2) академічних ступенів; 3) повноважень соціологів; 4) зв'язків соціологів із інститутами або асоціаціями; 5) послуг соціологів; 6) гонорарів; 7) публікацій або наукових результатів; 8) наукової бази, результатів або міри успішності своєї професійної діяльності.

5.2. Якщо соціолог дає професійні поради або коментарі у публічній лекції, інтерв'ю, радіо- або телевізійній програмі, попередньо записаному відео- або аудіоматеріалі, в інформації, підготовленій для ЗМІ, то він має вжити заходів, які гарантують, що ці твердження ґрунтовані на перевірених наукових даних і не суперечать Кодексу професійної етики соціолога.

5.3. Соціолог, що співробітничав з іншими особами й організаціями, які створюють або презентують продукти його роботи, несе цілковиту відповідальність за ті повідомлення, що надходять від цих осіб і організацій, якщо вони стосуються його роботи.

5.4. У роботі з пресою, радіо, телебаченням, іншими комунікаційними засобами соціолог усвідомлює потенційну можливість неадекватної інтерпретації його висловлювань журналістами, що пояснюється розбіжностями існуючих фахових вимог до професій соціолога і журналіста, і вживає заходів, щоб ця інтерпретація була адекватною.

5.5. Соціолог стежить за тим, щоб матеріали преси, радіо і телебачення, які прямо або опосередковано використовують результати проведеного ним дослідження, містили адекватну інтерпретацію його даних і необхідний мінімум інформації, що дає змогу аудиторії ЗМІ одержати уявлення про особливості організації і проведення дослідження (опис складу й обсягу вибірки, вказівка на похибку репрезентативності, терміни проведення дослідження, соціологічну організацію, відповідальну за якість інформації).

6. Редакційно-видавнича діяльність

6.1. Передаючи рукопис у професійний часопис, регулярне видання або книгу, що редагується, соціологи гарантують, що це перше подання на публікацію, крім випадків, коли чітко дозволене багатократне подання. Соціологи не передають рукопис на повторну публікацію до одержання офіційного рішення про прийняття до публікації або до повернення рукопису з відмовою.

6.2. При повторному поданні своєї опублікованої роботи в редакцію або видавництво соціолог повідомляє видавців - коли і де ця робота була опублікована раніше.

6.3. Працюючи редактором часопису або регулярного видання, соціолог не керується особистими або ідеологічними преференціями, дотримується конфіденційності процесу рецензування, вживає заходів для своєчасного

розгляду всіх рукописів і надання оперативних відповідей на запити про стан розгляду, не заважає публікації всіх рукописів, прийнятих до публікації, якщо в них немає серйозних помилок, виявлених після ухвалення рішення про публікацію (наприклад, плагіат або фальсифікація дослідження).

6.4. Рецензуючи роботи своїх колег, соціолог керується критеріями істини, об'єктивності, професійної компетентності й етики наукової діяльності, уникаючи демонстрації свого власного ставлення до автора, емоційних оцінок, а також навішування ідеологічних і політичних ярликів.

6.5. Вважаючи за благо критичний аналіз своєї роботи на всіх її етапах, соціолог із повагою ставиться до критичних зауважень своїх колег і не розглядає наукових опонентів як особистих ворогів або недоброзичливців.

6.6. Рецензуючи матеріал, поданий до публікації, одержання гранта або з іншою метою, соціолог поважає конфіденційність цього процесу і права власності на інформацію тих, хто подав цей матеріал.

6.7. Соціолог може відмовитися рецензувати роботи інших людей, якщо це стосується його особистих інтересів, особистих взаємовідносин або якщо він вагається щодо чесності когось із тих, хто зацікавлений у результатах рецензування.

7. Освіта, викладання, професійна підготовка

7.1. Беручись до викладацької діяльності, соціолог оцінює свої знання і навички з погляду їх відповідності вимогам якісної соціологічної освіти і, за потреби, вживає заходів для підвищення своєї викладацької кваліфікації.

7.2. На початку свого курсу соціолог надає студентам і слухачам чітку інформацію про зміст курсу і критерії оцінювання знань і навичок, набутих у процесі навчання, якими він керуватиметься при оцінюванні успішності.

7.3. Зміст курсу, вимоги до студентів і слухачів, оцінювання успішності соціолог визначає, керуючись критеріями якісної освіти, забезпечення сучасного рівня соціологічних знань, справедливості оцінок успішності.

7.4. Соціолог не дозволяє особистому неприйняттю або інтелектуальній розбіжності стати на заваді спілкуванню зі студентами і слухачами або впливати на їхнє навчання, успішність чи професійну діяльність.

7.5. Працюючи викладачем, соціолог прагне того, щоб уявлення про майбутню професію у студентів і слухачів формувалися в суворій відповідності із Кодексом професійної етики соціолога.

8. Консультування й експертиза

8.1. Соціолог погоджується працювати експертом або консультантом тільки тоді, коли він детально обізнаний з предмета, методів і технології, якими він планує користуватися.

8.2. Перш ніж братися до роботи експерта або консультанта, соціолог надає зацікавленій особі або організації, яким він планує надавати послуги, точну й повну інформацію про свою професійну кваліфікацію, підтверджену освітою, публікаціями і досвідом наукової праці у відповідній сфері. Соціолог не вводить в оману щодо своєї кваліфікації у сфері роботи, що відповідає предмету консультування й експертизи.

8.3. Представляючи свої професійні судження або експертні висновки, соціолог точно, детально і чесно говорить про обмеженість цих висновків.

8.4. Соціолог не береться за роботу з консультації та експертизи, якщо це вимагає порушення норм Кодексу професійної етики соціолога. Соціолог

відмовляється від цієї діяльності, коли виявляє таке порушення і не може домогтися виправлення ситуації.

8.5. Якщо соціолог дізнається про неправильне використання або неправильне подання своєї роботи, він має вжити заходів для виправлення ситуації або мінімізації наслідків цього неправильного використання або неправильного подання.

9. Робота за контрактами і надання послуг

9.1. У відносинах із замовниками соціолог суворо дотримується умов, передбачених договірними зобов'язаннями.

9.2. Соціолог не береться за роботу на замовлення, якщо це вимагає порушення норм Кодексу професійної етики соціолога. Соціолог відмежовується від цієї діяльності, коли виявляє таке порушення і не може домогтися виправлення ситуації.

9.3. При укладанні угоди замовник має право на конфіденційність: 1) факту виконання замовлення; 2) свого імені та назви своєї організації; 3) отриманої в результаті дослідження інформації (всієї або якоїсь її частини).

9.4. Розробляючи положення контракту на дослідження або інші послуги, соціолог на самому початку роботи визначає характер відносин із замовником, зокрема пункти і міру конфіденційності замовлення. За згодою замовника в умовах контракту застерігають обмеження і можливості соціолога в майбутньому використовувати результати дослідження у своїй науковій діяльності та публікаціях, графік роботи, оплату та її форму.

9.5. Соціолог має чесно і своєчасно (до підписання угоди або укладання контракту) попередити замовника, що у випадках оприлюднення соціологом результатів емпіричного дослідження він має вказувати спонсора проекту, а отже, згодою на оприлюднення отриманої інформації замовник скасовує можливість конфіденційності організації, яку він презентує.

9.6. Соціолог також має попередити замовника, що в тих випадках, коли замовник планує сам публікувати або якимось іншим шляхом подавати дані соціологічного дослідження для оприлюднення, він має як інформацію, що супроводжує результати, вказувати ім'я соціолога, котрий здійснює керівництво соціологічним проектом, або соціолога - відповідального виконавця соціологічної частини проекту (автора програми), а також назву організації, що здійснює збирання первинної соціологічної інформації.

9.7. Соціолог гарантує збереження конфіденційності, узгодженої в договірному зобов'язанні або контракті, за винятком тих випадків, коли поширення цієї інформації додатково узгоджене із самим замовником або коли розголошення стає необхідним з огляду на вимоги, застережені законодавством.

9.8. Соціолог уживає заходів, щоб утримати тих, з ким він співробітничав (до таких можуть належати роботодавці, видавці, спонсори, організації-замовники, засоби масової інформації), від облудних заяв стосовно його посади, освіти, наукових ступенів, професійної наукової праці, викладання або практичної діяльності.

9.9. Соціолог не дістає вигоди з інформації або матеріалів, пов'язаних із взаємовідносинами з замовником, без дозволу на те замовника.

Відповідальність за порушення Кодексу професійної етики соціолога

1. Соціолог зобов'язаний знати Кодекс професійної етики соціолога. Незнання або нерозуміння етичних норм саме по собі не є виправданням неетичної поведінки.

2. Якщо соціолог почувається непевно в якійсь ситуації або вважає, що якісь дії можуть порушити Кодекс професійної етики соціолога, він консультиється з іншими соціологами і Комісією з професійної етики САУ.

3. Коли соціолог має серйозну причину вважати, що його колега порушив етичні норми, і не бачить інших шляхів розв'язання етичного конфлікту, він може звернутися до Комісії з професійної етики САУ із заявою.

4. Соціолог не подає і не підтримує подання безпідставних скарг на неетичну поведінку, що мають за мету радше завдати шкоди уявному порушнику, а не захистити чистоту професійного співтовариства.

5. Комісія з професійної етики САУ наділяється правом одержувати і розглядати заяви з порушення Кодексу професійної етики соціолога членами САУ. Якщо відповідач виходить із членів САУ одразу після подання на нього заяви, КПЕ має розглянути заяву таким чином у разі, коли б відповідач залишався членом САУ.

6. Якщо подія, зазначена в заяві, є або може стати предметом юридичного розгляду, Комісія з професійної етики може відкласти подальший розгляд цієї заяви до завершення юридичної процедури.

7. Кожен член САУ, а також інші особи, котрі вважають, що член САУ порушив етичні норми, може подати заяву до Комісії з професійної етики.

8. Заява може бути подана і від імені самої Комісії з професійної етики.

9. Заява може бути не прийнята до розгляду, якщо вона подається більш як через 12 місяців після факту неетичної поведінки або після виявлення цього факту. Заява, отримана після закінчення терміну в 12 місяців, може не розглядатися, крім ситуації, коли Голова Комісії з професійної етики ухвалить рішення про те, що цей випадок заслуговує на розгляд, незважаючи на завершення терміну. Жодна заява не розглядається, якщо минуло понад три роки після факту неетичної поведінки або виявлення цього факту.

10. У заяві варто зазначити ім'я та адресу позивача; ім'я та адресу відповідача; порушені положення Кодексу професійної етики соціолога; заяву про те, що з цього приводу не було порушено інших юридичних або організаційних процесів, а якщо було, то в якій стадії вони зараз перебувають; повний опис факту поведінки, що порушує Кодекс професійної етики соціолога, включно із джерелами інформації, на якій ґрунтуються ці звинувачення; копії усіх документів, що підтверджують звинувачення, і в разі потреби прохання про скасування обмеження 12-місячного терміну давнини. Анонімні заяви не розглядаються. Якщо анонімно наданий матеріал має публічний характер, то Комісія з професійної етики може використовувати його для подання заяви від свого імені.

11. Член Комісії з професійної етики САУ розглядає кожну заяву і визначає, чи є відповідач членом САУ і чи підпадає його поведінка під дію Кодексу. Якщо позивач не надіслав інформацію, зазначену як необхідна в попередньому пункті, КПЕ інформує про це позивача і дає змогу надати додаткову інформацію. Якщо через 30 днів відповідь не отримано, тоді справу закривають і позивача про це сповіщають.

12. Якщо заява складена відповідно до вимог Кодексу професійної етики соціолога, то Комісія з професійної етики приймає рішення стосовно того, чи

вдаватиметься вона до дій за цією справою. Дії матимуть місце, якщо в поведінці відповідача виявлені обставини, пов'язані з можливим порушенням етичних норм. При цьому до уваги не беруться неймовірні, спекулятивні і/або відверто непослідовні обвинувачення. У разі позитивного рішення про те, що дії матимуть місце, відкривається формальна справа. Якщо ж прийнято рішення не вдаватися до дій, у розгляді заяви відмовляють і повідомляють про це позивача.

13. Якщо Комісія з професійної етики вирішує, що доказів достатньо для розгляду заяви, вона призначає групу розгляду в складі трьох членів КПЕ для проведення розгляду. Ця група може спілкуватися з позивачем, відповідачем, свідками, іншими джерелами інформації, необхідними для виконання групою своїх функцій. Упродовж 90 днів група подає письмовий звіт про результати роботи і рекомендації з приводу санкцій КПЕ, крім випадків, коли, на думку Голови КПЕ, необхідний більш тривалий термін. Копії результатів роботи групи і рекомендацій передають позивачу і відповідачу, котрі мають право відповісти на них упродовж не більш як 30-ти днів.

14. Комісія з професійної етики визначає, чи було порушення Кодексу професійної етики соціолога, виходячи з заяви, відповіді, інформації, наданої групою розслідування, рекомендацій і результатів роботи групи, наступних відповідей сторін. КПЕ може заслухати свідків, якщо це істотно для справедливого розгляду. КПЕ може повернути матеріали групі для подальшого розслідування. На завершення цього процесу КПЕ ухвалює визначення про те, чи мало місце порушення Кодексу професійної етики соціолога, а також готує підсумковий документ і визначає відповідні санкції.

15. У будь-якому разі, коли було ухвалено визначення про порушення Кодексу професійної етики соціолога, Комісія з професійної етики може не застосовувати санкцій або застосовувати одну санкцію чи більше з наведених далі:

- Приватна догана. У разі порушення етичних норм, яке не завдало серйозного персонального і/або професійного збитку, відповідачеві може бути надіслано повчальне послання з приводу цього порушення з умовою виконання вимог щодо виправлення ситуації. Відмова задовольнити вимоги, зазначені в догані, може призвести до призначення більш серйозних санкцій;

- Публічна догана. Якщо Комісія з професійної етики вважатиме, що порушення заслуговує більшого, ніж приватна догана, вона може належним чином зробити текст догани надбанням громадськості;

- Припинення членства. Якщо мало місце серйозне порушення етичних норм, яке завдало істотний персональний і/або професійний збиток, членство відповідача у САУ може бути припинене на період, визначений Комісією з професійної етики. Поновлення членства після закінчення цього терміну може відбуватися автоматично або ж бути зумовлене, у разі потреби, подальшим рішенням Комісії з професійної етики.

16. Голова Комісії з професійної етики повідомляє позивача і відповідача про рішення КПЕ.

17. Відповідач, котрий за рішенням Комісії з професійної етики порушив Кодекс професійної етики соціолога і до якого застосовані санкції, може оскаржити це рішення, звернувшись з оскарженням із зазначенням причин не пізніше 30 днів після одержання рішення Комісії з професійної етики. Якщо оскарження подано, Президент САУ призначає групу розгляду оскарження з трьох осіб (членів Правління САУ) для перевірки інформації, розглянутої КПЕ, і для прийняття, не пізніше як через 90 днів, рішення про підтвердження або скасування рішення КПЕ. Група розгляду оскарження може визначити, що рішення і санкції КПЕ не відповідають ситуації. Рішення групи розгляду

оскарження виносять на Президію або з'їзд САУ для остаточного рішення про характер порушень і санкції.

18. Подання заяви на члена САУ і всі процедури, описані у розділі 10 цього документа, є конфіденційною інформацією Комісії з професійної етики, групи розслідування, групи розгляду оскарження і Президента САУ до винесення остаточного рішення. Рішення КПЕ про порушення Кодексу професійної етики соціолога або такі самі рішення групи розгляду оскаржень є конфіденційними, крім випадків, коли йдеться про припинення членства, або якщо санкція передбачає ознайомлення з цим рішенням громадськості. Імена членів асоціації, виключених з її складу, і стислі пояснення причин щороку подають у Правління САУ і друкують в офіційному бюлетені САУ.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Юлія Іванівна Шмаленко

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА СОЦІОЛОГА
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних і самостійних робіт

для підготовки здобувачів вищої освіти

галузі знань 054 Соціологія

Електронне видання

В авторській редакції

Формат 60x84/16. Ум-друк. арк. 2,4.